

Motion till riksdagen

1988/89:U521

av Margaretha af Ugglas m.fl. (m)

Stöd för demokrati och mänskliga rättigheter

Att utöva sina mänskliga rättigheter är en naturlig del i demokratis verksamhet och utveckling.

Varje form av förtryck är ett brott mot mänskliga rättigheter. Det är samtidigt ett brott mot grunderna för hur demokratin skall fungera. Demokratin ger oss ett mönster för mänsklig samlevnad, en möjlighet till givande och tagande, en form för beslut och rättsskipning där ingen kan dömas ohörd.

Respekten för varje människas värde, åsikter och rättigheter oavsett kön, ålder, ras, etnisk och religiös tillhörighet får sin fasta grund i ett demokratiskt styrelseskick och i rättssamhället. Även om de många förfärande övergrepp som äger rum i vår värld har olika orsaker, utövas förtrycket framför allt i odemokratiska samhällen, där regimer inte tål opposition och där förtrycket är ett medel om makten.

Respekten för demokrati och mänskliga rättigheter måste ständigt hävdas och försvaras. Eftersom förtryck hänger samman med det rådande politiska och ekonomiska systemet, blir kritik mot kända övergrepp ofta känslig. Den drabbar, och det med rätta, den sittande regimen.

Sverige vill att kampen för demokrati och för mänskliga fri- och rättigheter skall vara ett viktigt led i vår utrikespolitik. Desto viktigare är det för oss att driva denna politik med fasthet och konsekvens.

Det gäller att mäta med samma mått var övergreppen än sker och att tala med samma inlevelse och medkänsla om människors rätt till frihet och trygghet i alla länder.

Så sker inte alltid. Det är allvarligt när trovärdigheten i den svenska utrikespolitiken undergrävs av att Sverige håller *ett* tonläge vad gäller fjärran länder och *ett annat* när det gäller förhållanden i vår närhet.

Internationella konventioner och internationell opinionsbildning för arbetet för de mänskliga fri- och rättigheterna framåt. Det är ett stort framsteg att det inte längre anses vara otillåten inblandning i ett annat lands inre angelägenheter att kritisera övergrepp mot de mänskliga rättigheterna.

ESK-processen har här bidragit till en ny syn. Detta borde ge ökad tyngd och styrka också åt FN:s arbete. Medan konventionsbildningen inom FN:s ram gjort stora framsteg – det senaste exemplet är arbetet på barnkonventionen – finns fortfarande stora brister vad gäller uppföljningen av hur besluten följs.

Vi anser att när Sverige nu tar plats i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna bör vi agera med större beslutsamhet från svensk sida i dessa

frågor. Just nu vinner demokratin terräng på de flesta kontinenter. Ett flertal av de regionala konflikterna ser ut att gå mot sin lösning. Tidpunkten borde vara lämplig för att inom FN:s ram medverka till att bryta upp gamla lösningar och söka nya lösningar för en förbättrad uppföljning och efterlevnad av FN-stadgan.

Att insikten om uppföljningens betydelse ökar också i FN-sammanhang visar arbetet på barnkonventionen. Denna konvention skall kopplas till ett system för uppföljning och bistånd på ett konstruktivt sätt.

Den svenska regeringen bör i FN ta upp situationen i Etiopien. Medan många av de regionala krigen tycks gå mot en lösning, fortsätter tragedin på Afrikas Horn. Det är en besvikelse för oss att den svenska regeringen ser så små möjligheter att göra något konstruktivt för Etiopiens och Eritreas befolkning.

Den hotande utrotningen av Rumäniens gamla bondekultur, med det mänskliga lidande detta medför, blir något av ett testfall för FN-systemets förmåga att agera och reagera. Sverige bör vara en av de nationer som tar upp situationen i Rumänien inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Kurdernas situation måste få en lösning, vilket kräver ett engagemang från det internationella samfundets sida. Sverige bör verka för att frågan om kurdernas mänskliga rättigheter tas upp till behandling i FN.

Sveriges uppgift är inte bara att kritisera och reagera, lika viktigt är att genom vår utrikespolitik stärka och utveckla respekten för de mänskliga rättigheterna. Detta kan ske både bilateralt och inom FN-systemets ram. Stödet för mänskliga rättigheter skall vara särskilt tydligt i vår biståndspolitik. Att främja en demokratisk utveckling är ett av de fem målen för vårt biståndssamarbete.

Den svenska biståndspolitikerna beaktar inte demokratimålet tillräckligt i sin nuvarande utformning. Tvärtom har den svenska regeringen varit alldeles påtagligt tyst när det gäller övergrepp mot mänskliga rättigheter i våra samarbetsländer. Svenskt bistånd till dessa länder har inte lett till större krav utan i stället till större tystnad.

Det är möjligt att utforma den svenska biståndspolitikerna så att den stödjer en utveckling i demokratisk riktning. Det är möjligt att stödja utvecklingen av ett rättssamhälle, en fri press, fack- och folkrörelser. Sverige har utomordentligt goda förutsättningar att agera till stöd för en sådan utveckling.

Vi har i vår motion rörande biståndspolitikerna föreslagit att Sverige bör öka den del av biståndsinsatserna som kanaliseras via de enskilda organisationerna. Dessa organisationer har ofta möjligheter att genom egna kontakter nå fram där myndigheter och byråkrati annars försenar eller försvårar en effektiv biståndsinsats. De enskilda organisationernas arbete bygger på ett personligt engagemang som bör tas tillvara och utvecklas. Dessa insatser är värda all respekt och vår oreserverade uppmuntran och stöd.

Med stöd av enskilda organisationer, svenska som internationella, bör Sverige verka för en utveckling som leder till den pluralism som är kännetecknande för en levande demokrati, för människovärdet och för ett ökat välbefinnande.

Arbetet med att stödja mänskliga fri- och rättigheter växer sig allt angelägnare. Allt fler blir medvetna om det förtryck som förekommer i allt för många länder, och allt färre är beredda att acceptera dubbla budskap från de styrande. Man kan inte samtidigt bekänna sig till demokratis principer och begå svåra brott mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Passiviteten när det gäller att påtala brott mot mänskliga rättigheter kan dess värre sökas i att många länder till någon del agerar så att de själva inte kan undgå kritik. Men det får inte lägga hinder i vägen för att söka finna utgångspunkter för ett agerande i dessa frågor.

En förutsättning för att utöva sina rättigheter är att man känner till reglernas existens. Det bör vara en strävan att i alla länder föra in undervisning om mänskliga rättigheter och om det personliga ansvaret att inte medverka till att utöva förtryck. Information om mänskliga fri- och rättigheter måste spridas till alla och särskilt till vissa nyckelgrupper.

Sverige bör verka för att stärka FN-systemets möjligheter att främja respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna. Detta kan ske på flera olika sätt. Bland annat bör systemet för uppföljning och kontroll förbättras. FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna bör kunna utveckla sitt arbete bl.a. genom att sammanträda oftare.

FN bör också intensifiera sitt samarbete med de regionala kommissioner för de mänskliga rättigheterna som numera finns på flera håll.

Sverige bör i FN-sammanhang verka för att resurserna ökas för Förenta Nationernas centrum för mänskliga rättigheter som för närvarande leds av svensken Jan Mårtensson. Denna del av FN-organisationen bör enligt vår mening få ökade möjligheter att genomföra rådgivnings- och konsultinsatser på fältet.

Det måste skapas möjligheter för internationell kontroll av förhållanden i fängelser. En sådan kontroll kan t.ex. utövas av FN eller av Röda Korset.

Sverige bör också inom bl.a. FN-systemets ram verka för att brott mot mänskliga rättigheter påtalas och fördöms. Vi har i vår motion rörande biståndspolitiken föreslagit att ett institut inrättas för att följa uvecklingen av mänskliga fri- och rättigheter och demokrati.

Det är angeläget att bygga upp ett samarbete mellan sådana institut och internationella organ med samma inriktning. Samarbetet bör omfatta FN:s organ för mänskliga rättigheter och regionala kommissioner.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ett intensifierat svenskt agerande i frågor som rör mänskliga fri- och rättigheter i syfte att stärka FN-systemet och respekten för efterlevnaden av FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige verkar för att situationen i Etiopien behandlas i FN,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige verkar för att förhållandena i Rumänien behandlas i FN,

Mot. 1988/89
U521

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om möjligheter till internationell kontroll av fångelser,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om att Sverige bör verka för ökade resurser för FN:s centrum för mänskliga rättigheter.

Stockholm den 25 januari 1989

Margaretha af Ugglas (m)

Alf Wennerfors (m)

Gunnar Hökmark (m)

Inger Koch (m)

Bertil Persson (m)

Eva Björne (m)

Carl Bildt (m)

Nic Grönvall (m)